

30/12/2007

הודעה לעיתונות

דברי הנגיד בפני הועד הפועל של התאחדות התעשיינים

אני רוצה לדבר היום על שלושה נושאים קשורים זה בזה: על הצמיחה המתמשכת; על העובדה שהצמיחה כבר מחלחלת - למרות שלא באותה מידה - לכל שכבות האוכלוסייה, כולל החלשות; ועל המכשולים העומדים בפני הפיכת המשק הישראלי למוקד להשקעות – בדרך להשגת צמיחה מתמשכת – על-פי סקרים בינלאומיים.

א. הצמיחה המתמשכת

המטרה העיקרית של המדיניות המקרו-כלכלית בישראל היא השגת צמיחה מהירה ומתמשכת - אשר מפירותיה תהנה האוכלוסייה כולה. צמיחה מתמשכת היא קריטית לעתיד המשק, החברה, והמדינה.

ומדוע? משום שהיא יוצרת את המקורות הדרושים כדי להתמודד עם הבעיות העיקריות בתחומי החינוך, הביטחון, הרווחה ועוד. כמו כן, היא יוצרת מקור משיכה נוסף לעלייה לארץ, תורמת לרווחת האוכלוסייה, ומשפרת את רמת החיים של כל שכבות האוכלוסייה - כולל החלשות יותר.

צמיחה כזאת ניתן להשיג ע"י שמירה על משמעת תקציבית, מדיניות ריבית שמטרתה לשמור על יציבות המחירים ולתמוך ביציבות הפיננסית, והמשך הרפורמה בנושאים תומכי צמיחה - במיוחד חינוך - שהוא חשוב לא רק מהבחינה הכלכלית - כגורם מרכזי תומך צמיחה - אלא גם מהבחינה החברתית - כגורם המאפשר לכל אחד בחברה הישראלית להגשים את הפוטנציאל שלו.

באמצעות מדיניות מקרו-כלכלית זו, יוצרת הממשלה את המסגרת לצמיחה מהירה ומתמשכת - בעוד שהסקטור העסקי הוא זה שפועל בסביבה הכלכלית הזו, ועל-ידי כך יוצר את צמיחת המשק.

המדיניות המקרו-כלכלית הזו, יחד עם הרוח הגבית שקיבלנו עד עתה מהצמיחה העולמית, הובילו את המשק למצב הטוב שבו הוא נמצא כיום, ומאז 2003: המשק צומח בלמעלה מ-5% לשנה; נטל החוב הממשלתי ירד לכ-82% היום; הוצאות הממשלה על תשלומי הריבית ירדו בלמעלה מ-1% מהתמ"ג; הוצאות הממשלה ירדו לפחות מ-45% מהתמ"ג; הייצוא צמח בקצב מהיר ללמעלה מ-44% מהתמ"ג; העודף בחשבון השוטף של מאזן התשלומים צפוי להיות השנה כ-4% מהתמ"ג; שיעור האבטלה ירד ל-7.3%; שיעור העוני יורד; והיציבות הפיננסית והכלכלית נשמרת. אומנם נמצא כעת, שיעור האינפלציה מעט מעל הגבול העליון של תחום היעד, אבל צפוי כי הוא יחזור לתוך היעד בסביבות אמצע השנה הבאה. בנק ישראל, מצדו, יעשה ככל הניתן כדי לוודא שכך יהיה.

בהקשר לשער החליפין של הדולר: כידוע, נחלש שער הדולר מול כל המטבעות בעולם והיחלשותו מול השקל אינה יוצאת דופן בעוצמתה. משום שרק שליש מהייצוא הישראלי הוא לארה"ב, ושליש לגוש האירו והיתר לשאר העולם - שער החליפין של השקל מול ממוצע משוקלל של המטבעות של שותפות הסחר עם ישראל, נמצא רק מעט מתחת לאחת הרמות המפוחות ביותר שהגיע אליה.

כתוצאה מהישגים של הכלכלה, ירדו פרמיות הסיכון של המשק הישראלי; עלה דירוג האשראי של המדינה; נמשך - אומנם בקצב נמוך מזה של שנה שעברה - זרם ההשקעות למשק, והן מהוות ב-2007 למעלה מ-8% מהתמ"ג; וארגון ה-OECD הזמין את ישראל לפתוח בתהליך לקראת הצטרפותה;

זוהי הצלחה גדולה ועלינו לשמור עליה ע"י המשך המדיניות המקרו-כלכלית, במיוחד כעת, כשקיימות ציפיות להאטה בצמיחה של הכלכלה האמריקאית והעולמית, על רקע משבר האשראי בארה"ב ובאירופה.

האם פירות הצמיחה מגיעות לכל שכבות האוכלוסייה?

ב. הצמיחה במשק מחלחלת לכל שכבות האוכלוסייה

הצמיחה במשק מאז 2003 הביאה לשיפור ברמת החיים של כל שכבות האוכלוסייה - כולל השכבות החלשות.

יש לכך כמה עדויות:

- א. חל שיפור בשיעור העוני: ב-2006 נעצרה העלייה בשיעור העוני - עפ"י המדידה היחסית, המתייחסת בעיקר לפערי הכנסות. יתר על כן, לפי המדידה האבסולוטית, המתייחסת ליכולת לרכוש סל מוצרים בסיסי, נרשמה ירידה רציפה בשיעור העוני ב-2005 וב-2006;
- ב. האבטלה יורדת: הירידה בשיעור האבטלה מאז 2003 חלה בכל רמות ההשכלה - גם בקרב בעלי רמות ההשכלה הנמוכות;
- ג. ההשתתפות בשוק העבודה עולה: העלייה בשיעור ההשתתפות בשוק העבודה חלה בכל אזורי הארץ - גם במרכז וגם בפריפריה (מחוז הצפון ומחוז הדרום);
- ד. התעסוקה עולה: העלייה בשיעורי התעסוקה של ישראלים חלה בכל ענפי המשק - כולל המסורתיים (למשל, ענפי הבניה, החקלאות, שירותי אירוח ואוכל, חשמל ומים);
- ה. השכר הריאלי עולה: העלייה ברמת השכר הריאלי הממוצע חלה בכל הענפים - כולל המסורתיים.

ברור מכאן שככל שנתמיד במסלול של צמיחה מהירה לאורך זמן, כך יותר אנשים ייקלטו בשוק העבודה ורמת החיים של האזרחים, מכל שכבות האוכלוסייה, תעלה.

עם זאת, ברור שקיומם של פערים חברתיים גדולים בחברה הישראלית אינם מתקבלים על הדעת והם דורשים טיפול מיוחד - דרך תמריצים לעבוד לאילו שמסוגלים לכך, דרך תמיכה באילו שלא מסוגלים לעבוד, ודרך הכשרה וחינוך לדור הנוכחי ולדורות הבאים.

ג. כיצד להפוך את המשק הישראלי למוקד להשקעות

כחלק מרכזי בדרך לצמיחה מהירה ומתמשכת, חשוב להפוך את המשק הישראלי למקום אטרקטיבי בפני משקיעים מקומיים וזרים. בשנות ה-90 פתחנו את הכלכלה לעולם והיום אין עוד מגבלות על תנועות ההון - כולל השקעות - למשק וממנו. דרך רפורמות אלו, ונוספות שנעשו, הצלחנו לבנות בסיס חזק לצמיחת המשק. אבל עדיין נותר מה לעשות. בעיקר יש לשנות את הסביבה הכלכלית בישראל כדי שהמשק יהיה מוקד להשקעות מקומיות וזרות.

על מנת להמחיש זאת, אביא לפניכם שני דוחות חשובים שפורסמו לאחרונה: "דוח התחרותיות הגלובלית" (Global Competitiveness Report) של הפורום הכלכלי העולמי - של דאבוס - ו"דוח עשיית עסקים" (Doing Business Report) של הבנק העולמי.

"דוח התחרותיות הגלובלית", המדרג 131 מדינות בהתבסס על סקר מקיף הנערך בקרב הקהילה העסקית בכל מדינה, ממקם את ישראל ב-2007, במקום ה-17 - מקום לגמרי לא רע, ואפילו טוב. אבל אם יורדים לרזולוציה יותר נמוכה מתגלה תמונה מעניינת: מסתבר שהגורם הבעייתי ביותר בישראל בנוגע לעשיית עסקים הוא "חוסר היעילות והביורוקרטיה הממשלתית".

אני בטוח שאף אחד מאיתנו לא מופתע מכך.

אגב, דבר נוסף מדאיג שעולה מהדוח הוא הדגש שהוא שם לחינוך ולאיכות כוח העבודה כגורם מאוד חיובי בכלכלה הישראלית. העובדה שהדוח שם דגש כל-כך רב לנושא זה, שנמצא אצלנו במשבר, רק ממחיש את הצורך לטפל בכך ובהקדם.

הדוח השני, "דוח עשיית עסקים", מדרג 178 מדינות לפי פרמטרים המייצגים את הקלות (או הקושי) שבו ניתן לעשות עסקים בכל מדינה. דוח זה ממקם את ישראל ב-2007, במקום ה-29 - מקום פחות טוב, אבל עדיין לא רע. אבל גם כאן, אם בוחנים מקרוב את הפרמטרים של המדד, מגלים שבחלקם נמצאת ישראל במקום מצוין ובחלקם האחר במקום די גרוע.

שני הפרמטרים שבהם מצבה של ישראל ממש טוב - לפי הסקר - הם: "היכולת של בעלי מניות להגן על עצמם כנגד שימוש לא ראוי של נכסי חברה ע"י מנהליה" ו"הזכויות החוקיות של לווים ומלווים והזמינות למידע רלוונטי למתן וקבלת אשראי".

לעומתם, שני הפרמטרים שבהם נמצאת ישראל במקום הנמוך ביותר הם: "התהליכים להשגת רישיונות עבור בניית מחסן ע"י עסק" ו"התהליכים להעברת בעלות של קרקע ובנין לעסק". במילים אחרות, גם בדוח הזה, מקבל הביורוקרטיה בישראל תשומת לב מיוחדת - בהקשר השלילי שלה - והפעם בעיקר בתחום הקרקע והבניה.

ושוב אנחנו לא מופתעים, ובוודאי לא אתם, כתעשיינים - הביורוקרטיה הישראלית היא גורם בעייתי ומפריע בתחום עשיית העסקים. הממשלה והסקטור הפרטי מכירים את הבעיות האלה. יש להתיר את הכבלים הביורוקרטיים הקיימים - בעיקר בתחומי הקרקעות בישראל. על הממשלה לטפל בהם, למרות הקושי שבהתמודדות עם בעיות מסוג זה.

פעילות כזו תהווה תרומה נוספת וחשובה מאוד של הממשלה לצמיחה מהירה מתמשכת.

וכפי שאמרתי בתחילת דבריי, צמיחה מהירה ומתמשכת שמפירותיה נהנית כל האוכלוסייה - קריטית לעתיד המשק, לעתיד החברה ולעתיד המדינה.